

चक्रदार उ० चक्रमिव दारभूत । पर्वतभेदे । “द्रोणश्च शत
शृङ्गश्च चक्रदारश्च पर्यतः” भा० शा० १२२४० ।

चक्रधनुस् उ० सूर्याज्जाते कपिलाख्ये ऋषिभेदे । “अत्र
चक्रधनुर्नाम सूर्याज्जातोमहान्धभिः । विदुर्यं कपिलं देवं
येनान्ताः सगरात्मजाः” भा० उ० १०८४० ।

चक्रधर उ० चक्रं मनस्तत्त्वं सुदर्शाख्यमस्त्वं वा धरति-
ष्ठ-अच् । १ चक्रधारिणि विष्णौ २ यामयाजिनि च
भेदि० । “प्रचक्रमे चक्रधरप्रभावः” रघुः । ३ चक्रास्त-
धारकमात्रे नृपादौ “यजन्ते क्रतुभिर्देवास्तथा चक्र-
धराण्डपाः” भा० व० ८५४० ।

चक्रधर्मन् उ० विद्याधरभेदे । “विद्याधराधिपत्यैव चक्र-
धर्मो सहातुजैः । उपाचरति गन्धर्व्यं धनानामीश्वरं
प्रभुम्” भा० स० १०४० ।

चक्रधारण न० चक्रं धार्यतेऽनेन धारि-करणे ल्युट् ।
रथावयवभेदे अक्षनाभौ शब्दार्थः ।

चक्रधारा स्त्री इत० । चक्रस्थाये शब्दार्थः ।

चक्रनख उ० चक्रमिव नखोऽप्यस्य अच् । व्याघ्रनखे गन्ध-
द्रव्यभेदे राजनि० ।

चक्रन(ण)दी स्त्री चक्रप्रधाना विष्णुचक्राविर्भवस्थानं नदी
गिरिनद्यां वा यत्नम् । गण्डकीनद्याम् । “यत्ना-
न्मपदान्नुभयतो नाभिर्दृग्गङ्गाचक्र(ण)नदी नाम
सरित्प्रयरा सर्वतःपवित्रीकरोति” भाग० ५।७।११ “चक्रनदी
गण्डकी” श्रीधरः ।

चक्रनाभि उ० इत० । चक्रस्य नाभौ । “यावत्तस्तु सिराः
काये सम्भवन्ति शरीरिणाम् । नाभ्यां सर्वा निवृद्धास्ताः
प्रतन्वन्ति समन्ततः । नाभिस्थाः प्राणिनां प्राणाः प्रा-
णान्नाभिव्युपाश्रिता । सिराभिरावृता नाभिश्चक्रना-
भिरिवारकैः” सुश्रुतः ।

चक्रनामन् उ० चक्रात् मत्तिकाचक्रात् नाम यस्य । १ मात्तिका
भातौ हेमच० । तस्य मत्तिकापटलजातत्वात् तथात्वम्
२ चक्रनामनामके चक्रवाके च ।

चक्रनायक उ० चक्रं तदाकारं नयति नी-एवुल् इत० ।
व्याघ्रनखे गन्धद्रव्यभेदे राजनि० ।

चक्रपद्माट उ० चक्रः चक्राकारो दद्रुरोगः पद्ममिव तत्पाटति
प्रभवति अच् उत० । चक्रमर्दये दद्रुर्भेदे शब्दः ।

चक्रपद् न० “चक्रपदमिह भनननगुरुभिः” इ० र० टी० उक्तं
तयोदशाक्षरपादे छन्दोभेदे । [इत०] आरग्वधे वैद्यकम् ।

चक्रपरिव्याध उ० चक्रं दद्रुरोगं परिविध्यति परि+व्याध-अ

चक्रपर्णी स्त्री चक्रमिव पर्णमस्या डीप् । पृश्निपर्णीम् शब्दच०
चक्रपाणि उ० चक्रं पाणावस्य प्रहरणार्थत्वात् सप्तस्थाः
परनि० व्य० बहु० । विष्णौ । “निष्पन्नमितान् समरे
चक्रपाणिरिवामुरान्” भा० भी० ४८४० । “प्रायेण
निष्क्रामति चक्रपाणौ” भावः ।

चक्रपाणिदत्त उ० चक्रदत्ताख्यवैद्यकग्रन्थकारके विद्वद्भेदे ।

चक्रपाद् उ० चक्रं पादरव यस्य । रथे अजयपालः ।

चक्रपाल उ० चक्रं पालयति पालि+अच् । सेनापतिः
चक्ररक्षके योधभेदे । चक्ररक्षगण्डे दृश्यम् ।

चक्रपुष्करिणी चक्रेण खननात् विष्णुना कृता पुष्करिणी ।
काशीस्थे मणिकर्णिकाख्ये पुष्करिणीभेदरूपे तीर्थे तत्-
कथा काशीख० २६४० यथा

“खनित्वा तत् चक्रेण रम्यां पुष्करिणीं हरिः । निजा-
ङ्गस्तेदसन्दोहसलिलैस्तामपूरयत् । समाः सहस्रं पञ्चा-
शत् तपउग्रञ्चकार सः । चक्रपुष्करिणीतीर्थे नत् स्यात्पु-
समाकृतिः” इत्युपक्रमे “त्वदीयचरणाम्भोजमकरन्दधू-
तचक्रः । मञ्जोत्तममरो भ्रान्तिं विहायास्तासु निचलः ।
त्वदीयस्यास्य तपसो महोपचयदर्शनात् । यन्मया लो-
कितो मौलिरहिःश्रवणभूषणः । तदान्दोलनतः कर्णात्
पपात मणिकर्णिका । मणिभिः खचित्वा रम्या ततोऽस्तु
मणिकर्णिका । चक्रपुष्करिणीतीर्थं पुरा ख्यातमिदं
शुभम् । त्वया चक्रेण खननात् शङ्खचक्रगदाधर । ।
मम कर्णात् पपातेयं यदा च मणिकर्णिका । ततः प्रभृति
लोकेऽत ख्यातास्तु मणिकर्णिका । “अस्मिन्तीर्थवरे
शम्भो ! मणिश्रवणभूषणे । सम्प्राप्तं ज्ञानं जपं हीमं
वेदाध्ययनसुत्तमम् । तर्पणं पिण्डदानञ्च देवतानाञ्च पूज-
नम् । गोभूतलिहिरग्यानि दीपाद्याम्बरभूषणम् ।
कन्यादानं प्रयत्नेन सप्ततत्तलूननेकशः । व्रतोत्सर्गं
दधोत्सर्गं लिङ्गादिस्थापनं तथा । करोति यो महा-
प्राप्तो ज्ञात्वायुः क्षणमत्वरम् । विपत्तिं विपुलाञ्चापि
सम्पत्तिमतिभङ्गुराम् । अक्षया सक्तिरेकाऽस्तु विपाकस्तस्य
कर्म्मणः । अन्यञ्चापि शुभं कर्म्म यद्वत्तं नृपया उतम् ।
विनात्मघातमीशान् ! त्यक्त्वा प्रायोपवेशनम् । नैःश्रेयसाः
श्रियो हेतुस्तदस्तु जगदीश्वर । । नातुशोचति नाख्याति
कृत्वा कालान्तरेऽपि यत् । तदिहाक्षयमेवास्तु तस्येव । त्व
दनुपपत्तात् । तव प्रासादात्तस्येव ! सर्वमक्षयमस्तु तत् ।
यदस्ति यद् भविष्यञ्च यद्भूतञ्च सदाशिव । तस्मादेतञ्च
सर्वकालं जेतुमस्तु शुभोदयम् यथा सदाशिव !